

О. В. Біньковський

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчально-професійна діяльність є провідною діяльністю студентів закладів вищої освіти (далі – ЗВО), адже вона спрямована на основні цілі підготовки молодих спеціалістів. У процесі опанування майбутньої професії відбувається особистісне зростання й професійний розвиток студентів, набуття професійно важливих знань, умінь і навичок, трансформується структура самосвідомості майбутнього фахівця, формується соціально-професійний аспект Я-концепції. У процесі професійної підготовки, що відбувається в період навчання, ключову роль повинна відігравати загальна і спеціальна професійно-психологічна підготовка. Критерієм успішної психологічної підготовки є сформованість в спеціаліста професійно важливих психологічних якостей особистості, вміння «використовувати себе», свої пізнавальні, комунікативні та інші здібності для вирішення задач, здатність доволно регулювати ступінь психологічної готовності до діяльності у відповідності з обставинами.

На сьогоднішній день спостерігається значний запит на фахівців - психологів. Основу освіти майбутнього психолога становить систематичне навчання з відповідних дисциплін. Компетентність психолога передбачає його об'єктивність при сприйнятті та аналізі складних педагогічних ситуацій; вміння визначити коло доступних йому завдань; готовність застосувати свій професійний досвід у відповідності з новими обставинами, ситуаціями тощо. Усе це є можливим, якщо ефективно включити в процес професійної підготовки внутрішню активність майбутніх фахівців в сфері психології.

Також це передбачає створення в рамках навчальних програм належних умов для самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації особистості студента. Але практика показує, що ці завдання часто вирішують дисципліни, насичені в основному теоретичним матеріалом, який без належної практики важко застосувати до вирішення певних проблем, тобто володіючи необхідними знаннями, майбутні психологи не можуть їх практично застосувати [1].

Формування готовності як довготривалий процес утворення належних установок і якостей особистості починається з поінформованості про характер діяльності, набуття потрібних знань, умінь, навичок, здібностей їх реалізувати, розвитку позитивного ставлення до цієї справи, вимогливості до себе. Завершується цей процес

тим, що готовність, пройшовши декілька рівнів, перетворюється в стійку якість особистості.

За останні десятиліття проведено ряд досліджень, присвячених аналізу психологічної готовності до різних видів діяльності, що відображені в працях Н. Антонової, О. Бондаренка, П. Горностая, Л. Долинської, О. Жук, В. Панок, Н. Пов'якель, О. Скрипченко, В. Сластьоніна, Н. Чепелевої, О. Черніккіної, та інших.

Так, зокрема, Н. Антонова вважає, що однією з основних причин того, що випускники психологічних спеціальностей не завжди відповідають тим вимогам, які виставляють до них як до фахівців майбутня професія та суспільство, є низький рівень психологічної готовності до професійної діяльності [2].

Дослідниця узагальнила механізми розвитку готовності до професійної діяльності психолога, а саме:

- механізм ціннісно-сміслової саморегуляції (передбачає набуття мотивами професійного розвитку статусу особистісного смислу та перетворення мотиву у мету, тобто встановлення відповідності між цілями професійної діяльності й системою особистісних цінностей та усвідомлення можливості реалізації особистісних прагнень засобами професійної діяльності);

- механізм емоційно-вольової саморегуляції (передбачає розвиток здатності до адекватної спонтанності та свідомої регуляції емоційних проявів);

- механізм самосуб'єктивації (прояв суб'єктної активності стосовно себе, самотворення себе як суб'єкта життєдіяльності);

- механізм самоідентифікації (усвідомлення і прийняття професійної ролі) [2].

Ми поділяємо думку Ю. Бойко про те, що ефективне формування психологічної готовності до професійної діяльності в період навчання у ЗВО не можливе без впровадження в систему підготовки майбутніх фахівців наступних психологічних принципів:

- комплексності (включення елементів програми формування психологічної готовності до професійної діяльності в практичну роботу);

- цілеспрямованості (спрямованість на майбутню професійну діяльність, на досягнення високих результатів, набуття відповідних знань, умінь, навичок, особистісних властивостей);

- проблемності (постановка завдань, орієнтованих на актуалізацію знань та досвіду);

- творчості (творчий підхід до розв'язання професійних завдань);

- рефлексивності (самопізнання себе та майбутньої професійної діяльності);

- активності (відкритість новому досвіду, знанням);

- системності (аналіз і розгляд майбутньої професійної діяльності як цілісної, певним чином організованої динамічної системи);

– інтенсифікації (організація активної діяльності педагогів і студентів);

– особистісної орієнтованості (спрямованість на інтереси та потреби студентів, створення умов, що сприяють самовираженню, самостійності суджень);

– ситуативності (вирішення ситуацій різного характеру [3]).

В. Панок виділяє наступні вимоги до змісту професійної підготовки практикуючих психологів:

1. Необхідним є чітке розрізнення психологічної освіти на теоретично-експериментальну і практичну.

2. Зміст освіти психолога-практика має складатися з 3-х рівнів:

– загальнотеоретичні основи психології;

– теоретико-методичні основи конкретного напрямку практичної психології;

– спеціалізація у конкретному виді практичної психології, що фактично дорівнює певній сумі практичних навичок, умінь, володіння конкретними технологіями професійної діяльності.

3. Обов'язковими є загальнокультурна і мовна підготовка, використання життєвого досвіду психолога (особливу увагу автор приділяє психологічному осмисленню етнічних особливостей регіону і вивченню релігії як духовної практики населення).

4. Центральним об'єктом зусиль практичної психології повинна стати життєва ситуація людини у єдності і взаємодії таких трьох основних компонентів: наявність зовнішніх обставин, психічних особливостей, здібностей індивіда, засобів і форм взаємодії перших двох складових. Саме відображенням життєвої ситуації у процесі підготовки практикуючих психологів, його методичною одиницею є вчинок, як мотив для втручання психолога-практика або звертання до нього за допомогою.

На думку дослідника, саме вчинковий спосіб навчання повною мірою реалізує синтетичний підхід, що є характерним для практичної психології (людина розглядається не з точки зору її типовості, а з точки зору індивідуальності, не відірвано від власного життєвого шляху, у контексті всіх аспектів її життєдіяльності).

5. Зміст навчання має передбачати формування особистості психолога-практика. Оволодіння практичною психологією не може бути зведене до засвоєння інформації та вироблення навичок, мають водночас змінюватись внутрішні психічні структури суб'єкта навчання. Для цього психологічні знання повинні мати суб'єктивну значущість для того, хто навчається, а сам процес навчання має бути суб'єктивно драматичним.

В. Панок наголошує, що під час навчання майбутній психолог повинен проходити терапевтичні сесії як клієнт. Тоді він добре знатиме свої захисні реакції, типові форми прояву переживань та актів поведінки в ситуаціях, що актуалізують його власні проблеми. Буде здатний

відстежувати свої проєкції, усвідомлювати їх і самостійно коригувати взаємодію [4, с. 216-228].

Таким чином, формування готовності студентів-психологів до майбутньої професійної діяльності означає утворення тих необхідних суб'єктивних умов та властивостей їхньої особистості, що забезпечують їм можливість свідомо та добросовісно виконувати професійну діяльність.

Література

1. **Чорна І. М.** Формування психологічної готовності майбутнього вчителя до профорієнтаційної роботи в школі : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2003. 349 с.
2. **Антонова Н.О.** Проблеми діагностики психологічної готовності до професійної діяльності у випускників психологічного факультету. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць*. 2009. Том X. Ч. 11. С. 43-52.
3. **Бойко Ю.Ю.** Формування психологічної готовності майбутніх юристів до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2008. 21 с.
4. **Панок В., Уманець Л.** Особистість практикуючого психолога. Психотерапевтична ситуація. Основи практичної психології : підручник. К. : Либідь, 1999. С. 216-228.

Бінковський О. В. Теоретичні аспекти готовності студентів-психологів до майбутньої професійної діяльності

Стаття присвячена вивченню проблеми готовності студентів-психологів до майбутньої професійної діяльності. Розглянуто такі ключові поняття, як «готовність», «психолог», «професійна діяльність», «заклад вищої освіти». Проведено теоретичне дослідження вимог до змісту та принципів підготовки майбутніх психологів, механізмів розвитку готовності до професійної діяльності психолога.

Ключові слова: психологічна готовність, психолог, професійна діяльність.

Binkovskyi O. V. Theoretical aspects of psychology students' readiness for future professional activity

The article is devoted to the study of the problem of readiness of psychology students for future professional activity. Such key concepts as "readiness", "psychologist", "professional activity", "higher education institution" are considered. A theoretical study of the requirements for the content and principles of training future psychologists, mechanisms for the development of readiness for professional activity of a psychologist was conducted.

Key words: psychological readiness, psychologist, professional activity.